

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

4 juli 2018

WETSVOORSTEL

**ertoe strekkende de vrijwillige
zwangerschapsafbreking
uit het Strafwetboek te lichten**

(ingediend door de dames Karine Lalieux,
Véronique Caprassé, Muriel Gerkens en
Karin Jiroflée en de heer Marco Van Hees)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

4 juillet 2018

PROPOSITION DE LOI

**visant à sortir
l'interruption volontaire de grossesse
du Code pénal**

(déposée par Mmes Karine Lalieux,
Véronique Caprassé, Muriel Gerkens et
Karin Jiroflée et M. Marco Van Hees)

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	Abréviations dans la numérotation des publications:
DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Beknopt Verslag	CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Plenum	PLEN: Séance plénière
COM: Commissievergadering	COM: Réunion de commission
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail : publicaties@dekamer.be	Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel : publicaties@lachambre.be
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier	Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In het Belgisch recht wordt vrijwillige zwangerschapsafbreking nog altijd beschouwd als een met gevangenisstraf en geldboete strafbaar misdrijf, tenzij de arts en de zwangere vrouw de door het Strafwetboek strikt opgesomde voorwaarden in acht nemen. Sinds de aanneming in België van de wet van 3 april 1990 waarbij de vrijwillige zwangerschapsafbreking deels uit het strafrecht is gehaald, is de eis om vrijwillige zwangerschapsafbreking helemaal uit het Strafwetboek te lichten, niet meer ter tafel gekomen.

Nochtans is de gedeeltelijke strafbaarstelling van abortus strijdig met heel wat internationale verdragen. Een van die verdragen is het VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW), dat door België is geratificeerd op 10 juli 1985 en waarbij de Staten ertoe worden verplicht vrouwen dezelfde rechten te waarborgen als mannen “om in vrijheid en bewust een beslissing te nemen over het aantal van hun kinderen en het tijdsverloop tussen de geboorten daarvan en te kunnen beschikken over de informatie, vorming en middelen om hen in staat te stellen deze rechten uit te oefenen”.

De zogeheten “seksuele en reproductieve” rechten zijn sindsdien vaak opnieuw bevestigd door internationale instanties zoals de WHO, de Raad van Europa en andere internationale instanties. Volgens de WHO maken gezinsplanning en zwangerschapsafbreking integraal deel uit van een algemeen recht op gezondheid.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft dan weer gepreciseerd “*that (...) the unborn child is not regarded as a “person” directly protected by Article 2 of the Convention and that if the unborn do have a “right” to “life”, it is implicitly limited by the mother’s rights and interests*”.

De anti-abortuslobby’s voeren al jaren druk uit op de parlementen in heel Europa. De aanvallen tegen de praktijk van vrijwillige zwangerschapsafbreking houden niet op en werden in maart 2016 nog verscherpt met de oprichting van een Europese federatie voor de rechten van het embryo (“*Un de nous*”), wat een bijkomende factor is in een al zeer zorgwekkende context.

Daarom is het noodzakelijk het recht op abortus in onze wetgeving te verankeren. De indieners van dit wetsvoorstel zijn van mening dat het tijd is de vigerende wetgeving te herzien en in overeenstemming te brengen met de behoeften en de realiteit in het veld. De

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

En droit belge, l’interruption volontaire de grossesse est toujours considérée comme un délit punissable d’une peine de prison et d’une amende, à moins que le médecin et la patiente respectent les conditions strictement énumérées dans le Code pénal. Depuis le vote de la loi belge du 3 avril 1990 dépénalisant partiellement l’avortement, la revendication visant à sortir pleinement l’interruption volontaire de grossesse (IVG) du Code pénal n’a plus été mise à l’ordre du jour.

Pourtant, cette pénalisation partielle de l’avortement est incompatible avec de nombreuses conventions internationales. Parmi celles-ci, la Convention sur l’élimination de toutes les formes de discrimination à l’égard des femmes (CEDAW), ratifiée par la Belgique le 10 juillet 1985, oblige les États à assurer aux hommes et aux femmes “les mêmes droits de décider librement, et en toute connaissance de cause, du nombre et de l’espacement des naissances, et d’avoir accès aux informations, à l’éducation et aux moyens nécessaires pour leur permettre d’exercer ces droits.”

Les droits dits “sexuels et reproductifs” ont, depuis lors, été souvent réaffirmés par des instances internationales telles que l’OMS, le Conseil de l’Europe et d’autres organes internationaux. Selon l’OMS, la planification familiale et l’avortement font partie d’un droit général à la santé.

La Cour européenne des droits de l’Homme a aussi précisé que “dans les législations régissant l’IVG, l’enfant à naître n’est pas considéré comme une personne directement bénéficiaire de l’article 2 de la Convention” et que “son droit à la vie, s’il existe, se trouve implicitement limité par les droits et intérêts de sa mère.”

Depuis plusieurs années, la pression des lobbys anti-avortement s’exerce sur les enceintes parlementaires dans toute l’Europe. Les attaques contre la pratique de l’IVG sont constantes et se sont encore accentuées avec la création, en mars 2016, d’une Fédération européenne pour les droits de l’embryon (“*Un de nous*”) qui constitue un indicateur supplémentaire dans un contexte déjà très inquiétant.

C’est pourquoi, il s’avère nécessaire de consolider le droit à l’avortement au sein de notre législation. Les auteurs de la présente proposition de loi estiment qu’il est temps de revoir la législation actuelle pour la mettre en concordance avec les nécessités et les réalités du

handhaving van vrijwillige zwangerschapsafbreking in het Strafwetboek heeft immers niet te onderschatten gevolgen op gerechtelijk vlak. De loutere wens van het Parket om artsen te vervolgen, wanneer ze bijvoorbeeld de volledige bedenktijd niet in acht hebben genomen (in het belang van de patiënte), zou volstaan opdat die artsen problemen krijgen en voor het gerecht worden gedaagd, met het risico een gevangenisstraf op te lopen. Hetzelfde zou gelden voor hun patiënte.

Bij de goedkeuring van de wet werd de termijn om een vrijwillige zwangerschapsafbreking te mogen uitvoeren, verminderd van 15 tot 12 weken sinds de bevruchting. De in België geldende termijn behoort tot de meest restrictieve in Europa; in het Verenigd Koninkrijk bedraagt hij 24 weken, in Nederland 22 weken en in Zweden 18 weken.

Gevolg: jaarlijks moeten naar schatting een duizendtal vrouwen naar het buitenland trekken om een abortus te laten uitvoeren buiten de Belgische termijn. Meestal hebben kansarme of kwetsbare vrouwen nood aan een dergelijke ingreep, terwijl die net zeer duur is. De artsen die abortussen uitvoeren, vragen dan ook een verlenging van die termijn tot minstens 18 weken na de bevruchting, wat beter zou zijn afgestemd op de realiteit.

Maximumtermijn

De maximumtermijn van twaalf weken na de verwekking waarbinnen de zwangerschap vrijwillig kan worden afgebroken, wordt te kort bevonden. Die termijn van 12 weken is vooral een belemmering voor de meest kwetsbare vrouwen, die niet meteen over alle nodige informatie beschikken aangaande de verschillende mogelijkheden. Dit wetsvoorstel beoogt die termijn op te trekken tot 18 weken.

Na afloop van de maximumtermijn

Na afloop van die termijn van 18 weken mag de zwangerschap, zoals ook nu het geval is, slechts worden afgebroken wanneer de voortzetting ervan de gezondheid van de vrouw ernstig in gevaar brengt of wanneer het gevaar groot is dat het toekomstige kind zal worden geboren met een bijzonder ernstige en op het ogenblik van de diagnose als ongeneeslijk erkende aandoening. Ook wanneer de psychosociale toestand van de patiënte een ernstige belemmering vormt voor de voortzetting van de zwangerschap, zal abortus na voormelde termijn voortaan toegestaan zijn. In die gevallen zal de aangezochte arts zich laten bijstaan door een tweede arts, wiens advies aan het dossier zal worden toegevoegd.

terrain. En effet, le maintien de l'IVG dans le Code pénal a des conséquences non négligeables sur le plan judiciaire. La simple volonté du Parquet de poursuivre des médecins n'ayant pas respecté, par exemple, la totalité du délai de réflexion (dans l'intérêt de la patiente) suffirait pour qu'ils soient inquiétés et traduits en justice, au risque d'encourir une peine de prison. Il en irait de même pour leur patiente.

Au moment du vote de la loi, le délai pour pouvoir pratiquer une interruption volontaire de la grossesse a été ramené de 15 à 12 semaines depuis la conception. Ce délai belge est parmi les plus restrictifs en Europe; il est de 24 semaines au Royaume-Uni, 22 aux Pays-Bas et 18 en Suède.

Conséquence: chaque année, on estime qu'un millier de femmes doivent se rendre à l'étranger pour une IVG en dehors du délai belge. Ce sont le plus souvent des femmes défavorisées ou précarisées qui doivent y avoir recours, alors que le coût de cette prise en charge est important. Les médecins pratiquant des IVG réclament dès lors un allongement de ce délai au moins jusqu'à 18 semaines depuis la conception afin de correspondre à la réalité.

Délai maximal

Le délai maximal de 12 semaines après la conception pour pratiquer une IVG est considéré comme trop court. Ce délai de 12 semaines est principalement un obstacle pour les femmes les plus fragilisées, qui ne disposent pas immédiatement de toute l'information quant aux différentes possibilités qui s'offrent à elles. La présente proposition de loi porte ce délai à 18 semaines de conception.

Au-delà du délai maximal

Au-delà de ce délai de 18 semaines, la grossesse ne peut actuellement être interrompue que lorsque la poursuite de la grossesse met gravement en péril la santé de la femme ou lorsqu'il y a un risque important que l'enfant à naître soit atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. L'état psychosocial qui constitue un obstacle sérieux à la poursuite de la grossesse est également ajouté. Dans ces cas, le médecin sollicité s'assurera le concours d'un second médecin, dont l'avis sera joint au dossier.

Bedenktermijn

De bedenkttermijn van 6 dagen wordt te lang bevonden en stemt niet overeen met de noden van de betrokken vrouwen.

Veel vrouwen moeten zo al dagen wachten op een eerste afspraak. Het zou jammer zijn, mocht een vrouw haar verzoek net binnen de maximumtermijn indienen, maar dat die termijn vervolgens zou worden overschreden als gevolg van die bedenkttermijn van zes dagen. Bovendien hebben sommige vrouwen het bijzonder moeilijk met die wachttijd. Dit wetsvoorstel beoogt de bedenkttermijn in te korten tot 48 uur.

Ten slotte moet de zwangere vrouw tijdens het gesprek worden ingelicht over alle aspecten van de ingreep, ook over mogelijke alternatieven. De psychosociale begeleiding bij vrijwillige zwangerschapsafbreking blijft een belangrijk aspect van de opvang van de patiënte. Zij moet derhalve alle vragen kunnen stellen die ze belangrijk acht, alsook volledige informatie krijgen over alle aspecten van de ingreep, over de alternatieven en over contraceptie. Dit wetsvoorstel verwijst bijgevolg rechtstreeks naar de wet betreffende de rechten van de patiënt van 22 augustus 2002, die gedetailleerd vastlegt welke rechten de patiënt op het stuk van voorlichting heeft.

Noodsituatie

De vereiste dat de vrouw zich in een noodsituatie moet bevinden, wordt opgeheven. Iedere vrouw is bij machte om voor zichzelf keuzes te maken en na te denken over de vraag of zij haar zwangerschap al dan niet volbrengt, rekening houdend met haar persoonlijke situatie, haar behoeften en haar wensen. Het is daarom primordiaal dat zij vrij over haar eigen lichaam kan beschikken.

Le délai de réflexion

Le délai de réflexion de 6 jours est considéré comme trop long et ne correspond pas à un besoin des demanderesse.

Beaucoup de femmes doivent déjà attendre plusieurs jours avant d'obtenir un premier rendez-vous; Il serait regrettable qu'une femme introduise sa demande juste dans le délai maximal imposé, mais que ce délai soit dépassé à cause de ces six jours de délai de réflexion. De plus, pour certaines femmes, ce délai d'attente est difficilement supportable. La présente proposition de loi réduit ce délai à 48h.

Enfin, lors de l'entretien la patiente doit être informée sur tous les aspects de l'intervention, y compris ses alternatives. L'encadrement psycho-social autour de l'IVG demeure un aspect important de la prise en charge de la patiente. C'est pourquoi elle doit pouvoir poser toutes les questions qui lui paraissent importantes et bénéficier de toutes les informations sur tous les aspects de l'intervention, des alternatives et de la contraception. Par conséquent, la présente proposition de loi établit un lien direct avec la loi sur le droit des patients du 22 août 2002, qui fixe de manière détaillée les droits du patient en matière d'information.

État de détresse

La condition de l'état de détresse de la femme est supprimée. Chaque femme, étant en capacité de poser son choix, de mener sa propre réflexion, en fonction de sa situation personnelle, de ses besoins et de son souhait, ou non, de mener à terme une grossesse, la liberté de disposer de son corps doit primer.

Karine LALIEUX (PS)
Véronique CAPRASSE (DéFI)
Muriel GERKENS (Ecolo-Groen)
Karin JIROFLÉE (sp.a)
Marco VAN HEES (PTB-GO!)

WETSVOORSTEL

HOOFDSTUK 1

Algemene bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2

Vrijwillige zwangerschapsafbreking vóór 18 weken zwangerschap

Art. 2

Voorwaarden en procedure betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking vóór 18 weken zwangerschap

De zwangere patiënte die haar zwangerschap niet wenst voort te zetten, kan een arts vragen om die af te breken, met inachtneming van de volgende voorwaarden:

1° de vrijwillige zwangerschapsafbreking mag enkel worden uitgevoerd vóór het einde van de 18de week zwangerschap;

2° ze moet worden uitgevoerd door een arts, in goede medische omstandigheden;

3° ze mag enkel worden uitgevoerd in een ziekenhuis of een extramuraal centrum dat erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen, waarbij dat laatste moet beschikken over een psychosociale dienst die de patiënte opvangt, haar uitgebreid informeert over de ingreep en haar psychosociale begeleiding aanbiedt vóór en na de ingreep;

4° de door de patiënte aangezochte arts moet, vanaf het eerste consult en overeenkomstig artikel 7 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt:

— de patiënte op de hoogte brengen van de voor de zwangerschapsafbreking gebruikte medische en heelkundige methoden, en van de mogelijke neveneffecten van iedere ingreep;

— zich vergewissen van de vaste wil van de patiënte om haar zwangerschap niet voort te zetten;

PROPOSITION DE LOICHAPITRE 1ER**Disposition générale**Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution

CHAPITRE 2

L'interruption volontaire de grossesse pratiquée avant 18 semaines de conception

Art. 2

Conditions et procédure de l'interruption volontaire de grossesse avant 18 semaines de conception

La patiente enceinte qui ne souhaite pas poursuivre sa grossesse peut demander à un médecin d'interrompre celle-ci dans le respect des conditions suivantes:

1° l'interruption volontaire de grossesse ne peut être pratiquée qu'avant la fin de la 18eme semaine de conception;

2° elle doit être pratiquée par un médecin, dans de bonnes conditions médicales;

3° elle ne peut avoir lieu que dans un établissement de soins hospitalier ou dans un centre extrahospitalier agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse, ce dernier devant disposer d'un service psycho-social qui accueille la patiente, lui fournit des informations circonstanciées relatives à l'intervention et lui propose un accompagnement psycho-social avant et après l'intervention;

4° le médecin sollicité par la patiente doit dès la première consultation, et conformément à l'article 7 de la loi sur les droits du patient du 22 août 2002:

— informer celle-ci des méthodes médicales et chirurgicales d'interruption de grossesse et des effets secondaires potentiels liés à chaque intervention;

— s'assurer de la détermination de la patiente à ne pas poursuivre sa grossesse.

5° de arts dient een termijn van 48 uur in acht te nemen tussen het eerste consult en de ingreep. In geval van medische urgentie is die termijn echter niet langer bindend;

6° op de dag van de ingreep moet de patiënte haar schriftelijk akkoord geven voordat de arts tot de zwangerschapsafbreking overgaat;

7° na de ingreep wordt de patiënte een medisch-psycho-sociale begeleiding voorgesteld door de arts en de psycho-sociale dienst van het ziekenhuis of van het daartoe erkende extramurale centrum.

HOOFDSTUK 3

Vrijwillige zwangerschapsafbreking ná achttien weken zwangerschap

Art. 3

Na achttien weken zwangerschap mag de vrijwillige zwangerschapsafbreking slechts plaatsvinden in de volgende omstandigheden:

1° de voortzetting van de zwangerschap houdt een ernstig gevaar in voor de gezondheid van de patiënte of haar psycho-sociale situatie vormt een ernstige belemmering om de zwangerschap voort te zetten;

2° in de huidige stand van de wetenschap bestaat er een groot risico dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een bijzonder zware aandoening die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose;

3° de vrijwillige zwangerschapsafbreking moet worden uitgevoerd door een arts, in goede medische omstandigheden. Daartoe moet de door de patiënte aangezochte arts de medewerking vragen van een tweede arts, wiens advies bij het dossier wordt gevoegd;

4° de vrijwillige zwangerschapsafbreking mag enkel worden uitgevoerd in een erkend referentiecentrum dat beantwoordt aan de bij een koninklijk besluit bepaalde voorwaarden en dat de patiënte opvangt, haar uitgebreid informeert over de ingreep en psycho-sociale begeleiding aanbiedt vóór de ingreep;

5° de door de patiënte aangezochte arts moet, vanaf het eerste consult en overeenkomstig artikel 7 van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt:

5° le médecin est tenu de respecter un délai de 48 heures entre la première consultation et l'intervention. Cependant, ce délai cesse d'être contraignant en cas d'urgence médicale;

6° le jour de l'intervention, la patiente doit exprimer son accord par écrit avant que le médecin ne procède à l'interruption de sa grossesse;

7° à la suite de l'intervention, un accompagnement médico-psycho-social est proposé à la patiente par le médecin et le service psycho-social de l'établissement de soins hospitalier ou du centre extrahospitalier agréé pour ce faire.

CHAPITRE 3

L'interruption de grossesse pratiquée après 18 semaines de conception

Art. 3

Au-delà de 18 semaines de conception, l'interruption volontaire de grossesse ne peut être pratiquée que dans les conditions suivantes:

1° lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la patiente ou lorsque sa situation psycho-sociale constitue un obstacle sérieux à la poursuite de la grossesse;

2° lorsqu'il existe un risque élevé, selon l'état actuel de la science, que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic;

3° l'interruption de grossesse doit être pratiquée par un médecin, dans de bonnes conditions médicales. Pour ce faire, le médecin sollicité par la patiente doit s'assurer du concours d'un deuxième médecin dont l'avis sera joint au dossier;

4° elle ne peut avoir lieu que dans un centre de référence agréé, dont les conditions de reconnaissance sont déterminées par arrêté royal, qui accueille la patiente, lui fournit toutes les informations circonstanciées relatives à l'intervention et lui propose un accompagnement psycho-social avant l'intervention;

5° le médecin sollicité par la patiente doit, dès la première consultation et ce conformément à l'article 7 de la loi sur les droits du patient du 22 août 2002:

— de patiënte op de hoogte brengen van de voor de zwangerschapsafbreking gebruikte medische en heelkundige methoden, en van de mogelijke neveneffecten van iedere ingreep;

— zich vergewissen van de vaste wil van de patiënte om haar zwangerschap niet voort te zetten;

6° de arts dient een termijn van 48 uur in acht te nemen tussen het eerste consult en de ingreep. In geval van een medische urgentie is die termijn echter niet langer bindend;

7° op de dag van de ingreep moet de patiënte haar schriftelijk akkoord geven voordat de arts tot de zwangerschapsafbreking overgaat;

8° na de ingreep wordt de patiënte een medisch-psychosociale begeleiding voorgesteld door de arts en/of de psychosociale dienst van het ziekenhuis.

HOOFDSTUK 4

Gemeenschappelijke bepalingen betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbrekingen vóór en na 18 weken zwangerschap

Art. 4

Geen enkele arts kan ertoe worden gedwongen een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren. Ingeval de arts die ingreep niet wil uitvoeren, moet hij:

1° vanaf het eerste contact de patiënte op de hoogte brengen van zijn weigering om de ingreep uit te voeren en haar de volledige gegevens bezorgen van minstens twee artsen die vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uitvoeren in een geografische zone nabij haar woonplaats;

2° met de instemming van de patiënte en binnen een termijn van hoogstens 24 uur het medisch dossier van de patiënte doorgeven aan de arts die, overeenkomstig het bepaalde onder 1° van dit artikel, wordt aangezocht om de vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren;

3° zich ervan vergewissen dat de patiënte in de voor haar best mogelijke omstandigheden wordt overgedragen aan die andere arts of aan een ziekenhuis of een erkend extramuraal centrum waarvoor die arts werkt.

— informer celle-ci des méthodes médicales et chirurgicales d'interruption de grossesse et des effets secondaires potentiels liés à chaque intervention;

— s'assurer de la détermination de la patiente à ne pas poursuivre sa grossesse.

6° le médecin est tenu de respecter un délai de 48 heures entre la première consultation et l'intervention. Cependant, ce délai cesse d'être contraignant en cas d'urgence médicale;

7° le jour de l'intervention, la patiente doit exprimer, par écrit, son accord pour procéder à l'interruption de sa grossesse;

8° à la suite de l'intervention, un accompagnement médico-psycho-social est proposé à la patiente par le médecin et/ou le service psycho-social de l'établissement de soin hospitalier.

CHAPITRE 4

Dispositions communes aux interruptions volontaires de grossesse avant et après 18 semaines de conception

Art. 4

Aucun médecin n'est tenu de pratiquer une interruption volontaire de grossesse. Dans ce cas, il est dans l'obligation:

1° d'informer, dès le premier contact, la patiente de son refus d'intervention et de communiquer à celle-ci les coordonnées complètes de minimum deux médecins qui pratiquent des interruptions volontaires de grossesse dans une zone géographique proche du lieu de résidence de la patiente;

2° de communiquer, avec l'accord la patiente et dans un délai maximal de 24 heures, le dossier médical de celle-ci au médecin qui aura été identifié conformément au 1° du présent article pour pratiquer l'interruption volontaire de grossesse.

3° de s'assurer que le transfert de la patiente vers cet autre médecin ou vers un établissement de soin ou centre extrahospitalier agréé dans lequel celui-ci travaille se déroule dans les meilleures conditions pour celle-ci.

Art. 5

Geen enkele arts noch enig personeelslid van een psychosociale dienst van het ziekenhuis of het extramuraal centrum dat erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen, mag worden verhinderd om vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uit te voeren of om de patiënten die zich op die diensten aanbieden te ontvangen, te informeren of te begeleiden.

Geen enkele patiënte mag worden verhinderd om zich naar een ziekenhuis of een erkend extramuraal centrum te begeven met de bedoeling om daar een vrijwillige zwangerschapsafbreking te ondergaan.

Art. 6

Geen enkele arts mag worden verhinderd om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren op grond van een overeenkomst met het ziekenhuis of met het extramuraal centrum dat erkend is voor het uitvoeren van vrijwillige zwangerschapsafbrekingen waarvoor hij werkt. In voorkomend geval wordt een dergelijk beding als onbestaande beschouwd.

HOOFDSTUK 5

Strafrechtelijke bepalingen

Art. 7

De arts die zonder inachtneming van de in de artikelen 2, 1° en 2°, en 3, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden aan de hand van een voedingsmiddel, een drankje, een geneesmiddel of enig ander middel een abortus uitvoert bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie tot zes maanden en tot een geldboete van honderd tot vijfhonderd euro.

Art. 8

De arts die weigert een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren zonder de in artikel 4, 1°, 2° en 3°, bedoelde voorwaarden in acht te nemen, wordt bestraft met een gevangenisstraf van één tot zes maanden en met een geldboete van honderd tot vijfhonderd euro.

Art.5

Aucun médecin ni aucun membre du personnel d'un service psycho-social de l'établissement de soins hospitalier ou du centre extrahospitalier agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse ne peut être empêché de pratiquer des interruptions volontaires de grossesse ou d'accueillir, d'informer ou d'accompagner les patientes qui se présentent dans ces services.

Aucune patiente ne peut être empêchée de se rendre dans un établissement de soins hospitalier ou un centre extrahospitalier agréé en vue de réaliser une interruption volontaire de grossesse.

Art. 6

Aucun médecin ne peut être empêché de pratiquer une interruption volontaire de grossesse en vertu d'une convention avec l'établissement de soins hospitalier ou le centre extrahospitalier agréé pour pratiquer des interruptions volontaires de grossesse pour lequel il travaille. Le cas échéant, une telle clause est réputée non écrite.

CHAPITRE 5

Dispositions pénales

Art. 7

Le médecin qui, en dehors des conditions prévues aux articles 2, 1° et 2° et 3, 1°, 2°, 3°, par aliment, breuvage, médicament ou par tout autre moyen aura fait avorter une femme qui y a consenti, sera condamné à un emprisonnement de trois à six mois et à une amende de cent à cinq cent euros.

Art. 8

Le médecin qui refuse de pratiquer une interruption volontaire de grossesse sans respecter les conditions visées à l'article 4, 1°, 2°, 3° sera puni d'un emprisonnement d'un à six mois et d'une amende de cent à cinq cent euros.

HOOFDSTUK 6

Wijzigings- en opheffingsbepalingen

Art. 9

De artikelen 350, 351 en de tweede laatste leden van artikel 383 van het Strafwetboek worden opgeheven.

Art. 10

De artikelen 348, 349 en 352 worden overgeheveld naar Boek II, Titel VIII, Hoofdstuk VI, van het Strafwetboek, en worden vernummerd tot respectievelijk de artikelen 460*quater*, 460*quinquies* en 460*sexies*.

Art. 11

Artikel 349 van het Strafwetboek wordt gewijzigd als volgt:

“Wanneer de abortus wordt veroorzaakt door opzettelijk gepleegd geweld, maar zonder het oogmerk om de vruchtafdrijving op te wekken, wordt de schuldige bestraft met een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot driehonderd euro.

Wordt het geweld gepleegd met voorbedachten rade of met kennis van de zwangerschapstoestand van de vrouw, dan bedraagt de gevangenisstraf vijf tot tien jaar en de geldboete vijftig tot vijfhonderd euro.”

Art. 12

Artikel 352 van het Strafwetboek wordt gewijzigd als volgt:

“Wanneer de middelen die werden gebruikt om bij een vrouw een vruchtafdrijving op te wekken, de dood van die vrouw tot gevolg hebben, wordt hij/zij die deze middelen daartoe heeft toegediend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting van vijf jaar tot tien jaar indien de vrouw in die zwangerschapsafbreking heeft toegestemd doch de ingreep werd uitgevoerd zonder inachtneming van de voorwaarden vervat in artikel 2, 1° en 2°, en in artikel 3, 1°, 2° en 3°, van de wet betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking van ... , dan wel tot opsluiting van tien tot vijftien jaar indien de vrouw daar niet in heeft toegestemd.”

CHAPITRE 6

Dispositions modificatives et abrogatoires

Art. 9

Les articles 350, 351 et les deux derniers alinéas de l'article 383 du Code pénal sont abrogés.

Art. 10

Les articles 348, 349 et 352 sont déplacés sous le Chapitre VI du Titre VIII du Livre II du Code pénal et deviennent respectivement les articles 460*quater*, 460*quinquies* et 460*sexies*.

Art. 11

L'article 349 du Code pénal est modifié comme suit:

“Lorsque l'avortement a été causé par des violences exercées volontairement mais sans intention de le produire, le coupable sera puni d'un emprisonnement d'un an à cinq ans et d'une amende de vingt-six euros à trois cents euros;

Si les violences ont été commises avec préméditation ou avec connaissance de l'état de grossesse de la femme, l'emprisonnement sera de cinq à dix ans et l'amende cinquante à cinq cent euros.”

Art. 12

L'article 352 du le Code pénal est modifié comme suit:

“Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter une femme auront causé la mort de celle-ci, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de cinq à dix ans si la femme a consenti à l'avortement mais que l'intervention a été pratiquée en dehors des conditions visée à l'article 2, 1° et 2° et à l'article 3, 1°, 2°, 3° de la loi relative à l'interruption volontaire de grossesse du .... et à la réclusion de dix à quinze ans si elle n'y a pas consenti.”

Art. 13

In de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt wordt artikel 2, 2°, opgeheven en vervangen door de volgende zin:

“2° gezondheidszorg: diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de zin van deze gecoördineerde wet met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen, om de patiënt bij het sterven te begeleiden of om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren;”

Art. 14

In de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen wordt artikel 2, 3°, opgeheven en vervangen door de volgende zin:

“3° gezondheidszorg: diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de zin van deze gecoördineerde wet met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen, om de patiënt bij het sterven te begeleiden of om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren;”

4 juli 2018

Art. 13

Dans la loi sur les droits du patient du 22 août 2002, l'article 2, 2° est abrogé et remplacé par la phrase suivante:

“2° soins de santé: services dispensés par un praticien professionnel au sens de la présente loi coordonnée, en vue de promouvoir, de déterminer, de conserver, de restaurer ou d'améliorer l'état de santé d'un patient, de modifier son apparence corporelle à des fins principalement esthétiques, de l'accompagner en fin de vie ou de pratiquer une interruption volontaire de grossesse;”

Art. 14

Dans la loi coordonnée relative à l'exercice des professions des soins de santé du 10 mai 2015, l'article 2, 3° est abrogé et remplacé par la phrase suivante:

“3° soins de santé: services dispensés par un praticien professionnel au sens de la présente loi coordonnée, en vue de promouvoir, de déterminer, de conserver, de restaurer ou d'améliorer l'état de santé d'un patient, de modifier son apparence corporelle à des fins principalement esthétiques, de l'accompagner en fin de vie ou de pratiquer une interruption volontaire de grossesse;”

4 juillet 2018

Karine LALIEUX (PS)
Véronique CAPRASSE (DéFI)
Muriel GERKENS (Ecolo-Groen)
Karin JIROFLÉE (sp.a)
Marco VAN HEES (PTB-GO!)